

244
A ki úgy jó harminc esztendeje nem járt Óbudán, s ma hirtelenében kell válaszolnia arra a kérdésre, hogy mi jut eszébe erről a városrészről, a minden bizonnyal a romantikát említi elsőként. Aztán a kiskocsmákat, a sramlizenét, a girbe-gurba utcákat és földszintes házakat, alátámasztván mindezekkel, hogy Óbuda egyet jelentett a romantikával. Aki viszont ugyanarról az időszakról az adatokat is megnézi, megdöbbenéssel tapasztalhatja, hogy még az egészségügyileg amúgy is rossz helyzetben volt Budapesten belül is Óbudán fordult elő a legtöbb tbc-s megbetegedés, s több volt az eger, a patkány és mindenféle nem kívánatos „háziállat”, mint Budapest bármely másik kerületében.

Szentszocializmus?

Olcso volna az összehasonlítás: az óbudai kis házak lebontása, a városrész rekonstrukciója után kevesebb a romantika, de eltűntek a fővároshoz méltatlan „kísérőjelenségek” is. Nem arról, vagy legalábbis nemcsak arról van szó.

Először is azért nem, mert az óbudai romantikának egyes részei, elemei megmaradnak. (Igaz, rossz szóval, az amerikai indiánokra vagy a dél-afrikai feketékre emlékeztetően rezervátumnak nevezik.) Mindenképpen megmarad a kerületi tanácsháza (az egyesítés előtti óbudai városháza, amelynek falára el kellene helyezni az éppen száz éve ott született Harrer Ferenc emléktábláját), a volt Zichy-kastély és környéke (ahol helytörténeti múzeum lehetne, ha végre kiköltöznének az ott nagyon felesleges raktárak), továbbá az Árpád-hídtől délre eső rész (a katolikus, a református templom és a volt zsinagóga környéke).

Másodszor azért van szó többről, mint az egészségtelen, de romantikus (vagy inkább szentsocializmus?) emlékeket idéző Óbuda felcseréléséről egy új lakóteleppel — mert gondosan vigyáznak arra, hogy mindent megőrizzenek a régiből, ami megőrzésre érdemes. Ebben a vigyázatban, megőrzésben egész Óbuda részt vesz: a kerületi vezetők, a tanácsstagok, az üzemi és területi pártszervezetek, tömegszervezetek tagsága, gyakran olyanok is, akiknek állandó lakhelyeként már nem a III. kerület szerepel a személyi igazolványában. Nem is lehet csodálni, hogy ilyen sok ember sokféleleppen kezeli el Óbuda rekonstrukcióját, s hogy nem mindnyájan ugyanazt tartják megőrzendőnek. Mindenki egyetért — például — abban, hogy a határokon túl is híres Sípós-vendéglőt meg kell tartani, hadd lehessen ezután is kimenni „Óbudára egy jó túrócsuszára” — de van, aki a „rezervátumban” keresne számára helyiséget s van, aki az új házak valamelyikének utcai frontján. Még kevésbé egységes a vélemény az úgynevezett Krúdy-házat illetően: a nagy író két évig lakott ott (Budapest jó néhány pontján legalább ugyanennyi ideig, ha nem tovább), a ház viszont korszerűtlen és egészségtelen, újjáépítése sokkal többbe kerülne, mint lebontása. Az utolsó szót azonban itt mégsem a gazdasági emberek mondják ki, hagyják ezt inkább az irodalomtörténészekre!

Harmadszor: elég rövid sétatenni az óbudai lakótelepen, hogy meggyőződjünk az alapvető különbségekről, amelyek miatt aligha lehetne összetéveszteni bármelyik más új városrészrel. Előljáróban meg kell mondani, hogy ez is

nagyrészt az óbudai lokálpatrióták érdeme. No meg az építők. Itt ugyanis nemcsak vasbetonnal, házigyári elemekkel és minden ehhez szükségessel folyt és folyik az építkezés, hanem — szívvel is. Óslakosok és építők (néha hosszú, heves viták után) elérték, hogy megmaradt egy-egy hangulatos kis facsoport, a házrengeteghez viszonyítva tenyérnyi — de mégis zöld folt. Ez pedig nemcsak annyit jelent, hogy a telep levegőjét javítják a parknak alig nevezhető növény-szigetek, hanem annyit is, hogy ottani lakosok és látogatók találhatnak „tájékoztató pontokat”. Magya-

Főváros

Változás Észak-Budán

Rekonstrukció és rezervátum

II kilométer és 50 esztendő

ÓBUDA KÖZPONTJA, AZ ÁRPAD-HIDRÓL NÉZVE
 Közvetlenül huszonháromezer, közvetve kétmillió

rán: egyénibb, hangulatosabb a lakótelep, mint a többi.

Tervek évtizedekre

Összesen 12 500 lakás épül fel a kerület központjában, ebből mintegy 8000-ban már laknak. Sematikus számítás szerint, egy lakásra négy főt számítva, ez 50 000 lakost jelent. 1970-ben az egész III. kerületben 78 000 fő volt a létszám. Az óbudai városközpont pedig semmiképpen sem azonos a III. kerülettel.

Óbuda száz évvel ezelőtt egy lépésnyi hátránnyal indult, mint az egyesített Budapest része. Már az 1872-es fővárosi törvény is úgy sorolja fel az egyesülő városokat, hogy a végére biggyeszi: „valamint Óbuda mezőváros”. Ez a lépéshátrány sokáig megmutatkozott a kerület fejlesztésénél — régi óbudai családok ma élő leszármazottai is sorolják nagyapáik sérelmeit: soha nem kapott ugyanannyit Óbuda, mint Pest és Buda. 1950-ben pedig jött az újabb egyesítés, amely lényegesen megnövelte a III. kerületet (és ennek örültek), de két, sok tekintetben elmaradott községet csatoltak hozzá (és ezt sokan, sokszor kifogásolták). A további kiegyenlítőds a következő évtizedekre maradt: jövő év végéig befejeződik a központ rekonstrukciója, de már 1974 második felében elkezdődik 11 500 lakásos telep építése Békásmegyeren, később pedig a másik volt községben, Csillaghegyen is.

Lakás tehát lesz a következő években, egyre több, s ez már mélynyit nyújt a város különböző részeire költöztetett régi óbudaiak számára is: egyszer talán — bár más, hasonlíthatatlanul jobb, kulturáltabb körülmények között — visszakérülhetnek a maguk, szüleik, nagyszüleik szűkebb pátriájába. (Esetleg háromszoros-négyszeres lakáscserék árán.)

A ragaszkodást, a lokálpatriotizmust csak érezni lehet, megérteni néha nehéz, magyarázni meg ép-penséggel lehetetlen. Ma a kívülálló azt látja, hogy a kerületben — éppen az építkezések miatt — a fővárosi átlagnál kedvezőtlenebb a kereskedelmi ellátottság, pontosabban kevés a kis bolt, lassan épül az ABC-áruház. Rossz a közlekedés: a belvárosi „mélyszántások” miatt ritkán jön a 6-os busz, rossz a 106-os menetrendje, a sűrűn és gyorsan járó HÉV-szerelvények csak a külső kerületrészek gondjait oldják meg. Ami pedig a gépkocsival való odajutást illeti: a Szentendrei út keskeny is, korszerűtlen is, szélesítését most kezdik.

Tervek vannak a III. kerületben, évtizedekre szólóak. (Ha nem is lehet mindent tervezni: például az iskolaév kezdetén mindig nehézségek merülnek fel, mert nem lehet előre kiszámítani, hogy az új lakásokba költöző családok hány iskolás gyereket hoznak magukkal.) A refrén hozzájuk ugyanaz, ami sok más kerületben: még több pénz kellene, hogy az elképzeléseket gyorsabban meg lehessen valósítani.

Lakás és levegő

Szó szerint így van a „szomszéd-ban”, azaz az észak-budai hegyerinc túlsó oldalán, a II. kerületben is.

A köztudatban úgy él: a II. kerület Budapestnek valamilyen kiemelt, a többiekénél kedvezőbb helyzetben levő része, hiszen itt van a városnak talán legszebb beépített területe, a Rózsadomb és a Pasarét, villasoraival, továbbá a Mártírok útja és a Bem rakpart környéke, ami ugyancsak a város leg gondozottabb, legkulturáltabb körzetei közé tartozik.

Csak hogy a II. kerület egyik végétől a másikig ma földrajzilag 11

kilométer, városiaságban legalább 40—50 év a távolság. Az úgynevezett II/A kerületben, Pesthidegkúton még 36 kilométernyi, teljesen kiépítetlen földút teszi olykor lehetetlenné a közlekedést, a fővárosi gázvezeték Húvösvölgnél végződik, Hidegkút ilyen szempontból máig sem tartozik Budapesthez.

Külön gond — nem lehet tudni, mennyi ideje, de biztos, hogy több mint egy évszázad óta — az Ördögárok. A város egyesítés hétikéznapijainak egyik lelkes krónikása már akkor, 1873-ban megígérte Budapest közönségének, hogy az egyesült város vezetősége eltünteti Buda szegényfoltját, az Ördögárkot. Innen, de még korábbról is tudjuk, hogy ebben, az év nagy részében csaknem teljesen száraz patakmederben (amelyet a regék szerint maga az ördög szántott ki ekéjével, mert túl szépnek tartotta Buda hegyes-völgyes tájait) rablók, útonálló kanyargók, később pedig afféle illegális személtelpep vált.

Sajnos — ma is az. Az Ördögárok egy részét valóban lefedték (ma a Szilágyi Erzsébet fasor húzódik fölötté), a pesthidegkúti határban azonban nyitott, derítőköt vezettek bele, fertözve a vizet és a levegőt. Pedig errefelé nyílik a Budapestre áramló, ózondús, hegyi levegő „kapuja”. Közvetlenül 23 000, közvetve kétmillió ember érdeke, hogy minél előbb végeleges megoldást találjanak az Ördögárokra.

És végül, de igazán nem utolsó sorban: a lakás. Kétségtelenül jobb helyzetben van a kerület szinte bármelyik másikkal — ami a meglévő lakásállomány korát illeti: az IKV kezelésében tartott 1882 épület közül csak 160 állott a századfordulón. S egy másik szám: 1949 óta felével nőtt a kerület lakásállománya, elsősorban magán-erőből. És az árnyoldal: a lakások 47 százaléka egyszerűbb, a domboldalakon, úgynevezett geológiai törésvonalaknál épült házakban sok a repedés a falakon, nem lehet győzni a javításokat.

Egyes vitatkozók most úgy fogalmaznak: lakás vagy levegő. Az ilyen beállítás mindenképpen túlzó, az viszont tény, hogy a II. kerületben sok a zöld terület, s ennek egy részét — szívesen vagy fanyalogva — el kell venni lakóház-építésre. Most éppen a kerületben működő vállalatok kezdenek közös társasház-telep építéséhez a Kavics utcában, de szó van arról is, hogy a Húvösvölgy környékén igazi, több ezer lakásos, nagy lakótelep épül. Remélhetőleg úgy, hogy a lakásigénylők is „jóllakjanak” — és a jó levegő, a zöldterület is megmaradjon. Ez azonban már a tervezőkön és a kivitelezőkön múlik. No meg — a kerület lakosain, akik állandó figyelemmel kísérik lakóhelyük fejlődését.

VÁRKONYI ENDRE